

BLUE SKY M. III

Het zweet loopt over ons gelaat en druppelt op onze haveloze grauwe hemden. De geur van doorweekte kleding trekt insecten aan die ons hinderlijk volgen en om ons heen blijven zweven. We slaan ze met een in de haast van de grond geraapt bananenblad van ons weg waarna ze als grauwe bonen met een tik op de met bladeren bedekte bodem vallen.

Zonder opgemerkt te worden bereiken we de bosrand waardoor we een onzichtbare barrière lijken te doorbreken waarachter een hels kabaal losbreekt. Het oerwoud zindert. Er is geen blad, geen boom dat niet krioelt van onzichtbaar leven. Felgekleurde bloemen richten zich op en verspreiden een bedwelmende geur die schrill afsteekt tegen de lucht van antiseptische zeep die ons omringt. De bloembladeren bezwijken bijna door de grote waterdruppels die van hoog uit de boomtoppen neerkomen. Een gifgroene kikker, die doodstil op een tak zit, kijkt ons na met zijn uitpuilende ogen alsof hij beseft wat wij nog niet weten. Ongemerkt is de bodem drassig geworden en weten onze voeten zich nog maar moeizaam los te maken uit de modder. Het kan betekenen dat er water in de buurt is of zelfs een rivier. Als we die bereiken zijn we uit de brand. We kunnen hem stroomafwaarts volgen tot we misschien uiteindelijk een dorp of haven bereiken.

We banen ons een weg door het nevelige woud en stampen over de zompige bodem om de bloedzuigers van ons af te schudden. Als we de rivier bereiken zijn we gered, daarna zien we wel weer verder zeg ik tegen mijn broer om hem moed in te praten. Hij klaagt dat hij bijna geen adem meer krijgt en dat het lijkt alsof hij waterdamp inademt die zijn longen vol doen lopen. Soms lijkt het alsof ik licht zie door de bomen, alsof we er al zijn, maar daar aangekomen doemen steeds weer andere ondoordringbare dichtbegroeide stukken oerwoud op. Een lichte cacaoachtige geur vermengt zich met de nevel. We besluiten ons in de richting van de cacao lucht te bewegen die scherper en zwaarder wordt. Zo nu en dan horen we schoten en scheert een vliegtuig vlak over de kruinen van de bomen waarna apen en vogels onder luid gekrijs wegvlugten. Ik kan mijn hoofd met moeite nog rechtop houden doordat ik onophoudelijk naar de grond moet kijken en misschien ook door de loom makende geur die ik met chocolademelk associeer en met schaatsen en met kou. 'Mijn bevroren lichaam smelt!' roept mijn broer plotseling uit alsof wij onze gedachten delen. 'De chocolade stolt,' eechoot het in mijn hoofd.

Mijn broek hangt als een natte doek om mijn benen en maakt bij elke stap een zuigend geluid. Onverstoorbaar strompelen we verder, mijn broer voorop. Een kever strijkt neer op zijn schouder alsof het beestje om een of andere mysterieuze reden niet meer op kan stijgen reist hij uren met ons mee. Als beschermengel zal hij ons vast en zeker behoeden voor nog meer ellende.

'Daar, daar', roept mijn broer. Als schimmen doemen ze op, ver weg, maar duidelijk zichtbaar. 'We kunnen niet ver meer van de bewoonde wereld af zijn,' spreek ik hem moed in, terwijl ik aan hem sjor om hem rechtop te houden. De kever verlaat plotseling zijn schouder en is binnen een oogwenk verdwenen alsof hij in de damp is opgelost. Is dat een voorteken?

Uiteindelijk bereiken we de velden en nog later tegen de avond, het schemerde al, komen we in een haventje aan. Er hangt een bedwelmende geur van kruidnagel en foelie. Het lijkt een baai, een natuurlijk haventje waar enkele vissersbootjes half op het zand, half met de achterkant in het water liggen, als dode vissen die met de deining van het water mee bewegen. Verder weg in de baai tekent zich het donkere silhouet af van een enorm oorlogsschip, roerloos wachtend. Dit zou het schip zijn dat ons naar huis kan brengen. We moeten tot de volgende ochtend op de kade doorbrengen om te onderzoeken of we mee terug kunnen varen. Mijn broer laat zich uitgeput tegen wat balen aan vallen en sluit onmiddellijk zijn ogen.

Als we het schip naderen horen we een zacht gekerm dat uit de geopende patrijspoorten komt. Iedereen klampt zich krampachtig vast aan de rand van het bootje dat heen en weer slingert in het kolkende gitzwarte water. We zitten schouder aan schouder in het te krappe bootje. Ingespannen blijf ik luisteren of ik kan bepalen waar het gekreun vandaan komt totdat, als we de boot op enkele meters zijn genaderd, een oorlogscorrespondent kordaat het woord neemt en ons op dreigende toon dringend adviseert het land zo spoedig mogelijk te verlaten, liefst nog dezelfde nacht zodat wij het voordeel hebben van het donker en minder op vallen. Eenmaal aan de wal teruggekeerd neemt hij het woord: 'Het front, voor zover sprake is van een ordentelijk front want in feite is het niet meer dan een in het wilde weg om zich heen schietende en moordende bende, is al tot op enkele kilometers genaderd en op de wegen en in de dorpen zijn sluipschutters actief', waarschuwt de correspondent gedecideerd, blijkbaar niet door angst of twijfel gehinderd. Het is per slot van rekening niet zijn eerste oorlog. 'Dat schip van jullie gaat nooit vertrekken,' voegt hij er in één adem aan toe en let op want overal zijn valkuilen gegraven. 'Met een beetje geluk kunnen we misschien het vliegveld bereiken en als het meezit kan ik daar wel iets regelen.' Een meereizende, ietwat schuchtere man die tot dan toe nog niks had gezegd maar acteur blijkt te zijn beweert dat het advies van de journalist niets anders dan een valstrik moet zijn en dat wij die raad totaal dienen te negeren. Als niemand reageert begint hij met rood aangelopen hoofd een vast en zeker beroemde sterfscène te declameren, terwijl het zweet van hem afgutst. Onder het uitstoten van smartelijke kreten en zuchten en met een van pijn verwrongen gelaat zijgt hij ineens en blijft zogenaamd levenloos liggen. Als de werkelijkheid waarin we ons bevinden niet zo angstaanjagend was dan zouden we in lachen uitgebarsten zijn.

'We moeten hem achterlaten', roept mijn broer in paniek, 'we hebben geen tijd meer te verliezen!' We vluchten een onbekende afloop tegemoet, vrees ik, maar laat niets merken. Ik loop in de zwarte nacht achter het spierwitte, bijna lichtgevende, pak van de journalist aan. In looppas kan ik hem net bijhouden maar mijn broer loopt zwaar ademend achter mij aan en houdt mij bij mijn hemd vast. We zijn alle drie doorweekt. Het zuigende geluid van de modder onder onze voeten is boven het kabaal van het oerwoudleven en de af en toe droge knallen uit te horen. Voortdurend sla ik met mijn vlakke hand insecten van mijn huid die als ze geplet worden als aalbessen uiteen spatten. Bij het krieken van de dag bereiken we eindelijk, volkomen uitgeput, het vliegveld.

Het vliegveld telt één barak, één baan die zowel als start- als landings- strip dienst doet en iets wat op een geïmproviseerde verkeersstoren lijkt. Het bevindt zich op een open plek in het oerwoud. Op dezelfde baan moet zowel worden geland als opgestegen. Verder weg ontwaar ik ook nog een tweede, van bamboe stokken opgetrokken en deels kapot geschoten, wachttorens. In de verte laten kinderen zich vanaf het dak van een hangar boven op de transportvliegtuigen vallen, die zojuist met draaiende motoren zijn gearriveerd, om vervolgens eten te stelen uit de aanwezige voorraden. Soms als ze gesnapt worden en in de kraag waren gevat dan kregen ze in plaats van straf chocolade en kauwgum van grote joviale donkere soldaten.

Bij het gebouwtje is een grote menigte samengedromd die schreeuwen en wapperen met papieren en de vermoedelijke chef van het vliegveld belagen. Het gammele vliegtuig staat met ronkende motoren te wachten. Ondanks dat de piloten ons moeten zien aan komen, maken ze al aanstalten om te vertrekken, tenminste aan het aanzwellende geluid van de motoren te horen. Het lawaai en het warme stof dat de draaiende propellers omhoog jagen veroorzaken nog meer paniek onder de groep. Na hevig geduw en getrek is het ons gelukt het vliegtuigje te betreden en bevinden we ons in onze haveloze kleding, zwetend en onder de opgedroogde modder in het toestel dat zonder verder oponthoud onmiddellijk vertrekt. De reeds aanwezige mensen om ons heen staren ons uitdrukingsloos aan. Het vliegtuig heeft geen interieur. Vanuit de staart kijk je

zo de cockpit in. De gammele romp lijkt bij elkaar gehouden door duizenden klinknagels waarvan een aantal los zitten en mee ratelen in het ritme van het bonkende en trillende toestel.

Het is niet veel meer dan een uit zijn krachten gegroeide metalen tube, volgepropt met angstige mensen die maar één doel hebben: zo snel mogelijk weg van deze angstaanjagende plek. Het vliegtuig schokt alsof we in een 19e eeuwse postkoets zitten die over een met keien bezaaid bospad sjeest, de tijd achterna. Als het toestel niet zo nu en dan meters omlaag stortte en weer optrok, zou ik denken dat we nog op de grond waren. Bij elke luchtzak kijkt de piloot triomfantelijk achterom over zijn, met een touwtje gerepareerde ray ban heen, alsof hij applaus verwachtte. Dat hij zo kon draaien zou je niet zou verwachten met zo'n stierennek. Zijn wapperende blonde lokken lijken voortdurend door het openstaande raam van de cockpit te worden weggezogen om als een eenzame scalp het vliegtuig te verlaten. De meute, samengepakt op houten bankjes of hurkend op de grond, grijpen elkaar krampachtig vast om niet door de ruimte geslingerd te worden. Het regelmatig geronk van de twee motoren klinkt hypnotiserend en is het enige dat een nog enigszins geruststellend gevoel geeft. We vliegen zo langzaam en laag over de uit het donkere oerwoud opdoemende heuveltoppen dat de piloot er, heftig aan de stuurknuppel trekkend, het toestel nog net tussen door kan laveren. Hij weet de kruinen van de bomen rakelings te ontwijken om niet te pletter te vliegen. Geen van de door angst verstijfde passagiers kan nog een woord uitbrengen. Ook ik zit verkrampd op de aluminium vloer, de klinknagels bij iedere turbulentie in mijn uitgemergelde lichaam priemend. Zelfs het opgewonden gekrijs van de kinderen verstomt. Af en toe scheren felgekleurde vogels langs de raampjes van het vliegtuig als ze opschrikken door het geraas van de motoren en uit de bomen omhoog schieten. Plotseling schrik ik op door een hevig geritsel en gekras tegen de onderkant van het vliegtuig en ontwaak ik uit mijn verkrampde houding. Het lawaai van de takken tegen de romp is nu zo angstaanjagend dat ik de piloot in doodsangst toeschreeuw: 'optrekken, verdomme, trek dan op!' Maar de piloot draait zich schaterlachend om en het enige dat hij vooralsnog optrekt zijn zijn schouders. Nog geen seconde daarna kantelt het vliegtuig en tuimelen we in gewichtsloze toestand, over elkaar heen.

Een vuurbal trekt van voor naar achter door het vliegtuig en ik tuimel over een roodharige vrouw die nog snel haar kind vastgrijpt en in haar armen klemt. Door de kerosinedampen heen ruik ik haar ozonachtige lichaamsgeur. En dan . . . niets meer. Doodstil ligt ze tegen me aan terwijl we langzaam heen en weer wiegen. De golven klotsen tegen de romp van het vliegtuig. Het lauwe water sijpelt langzaam naar binnen. Het kabbelende zeewater vermengd met vet en kerosine, bloed en ontelbare papiertjes omringd onsen staat al snel tot halverwege de cabine. De eersten die nog in staat zijn te bewegen kruipen uit de opengebarsten romp het water in. Zombies die, in de laatste zonnestralen van de dag, het vege lijf trachten te redden. Aan de einder doemt een wirwar aan eilandjes op, een archipel die misschien onze redding kan zijn maar dan moet ik nu uit het wrak zien te komen voordat de nacht invalt want dan zijn we zo goed als verloren.

Ik moet zo snel mogelijk op welke manier dan ook bij een van de eilanden zien te komen. Maar ze lijken onoverkomelijk ver van mij verwijderd. Zo goed en zo kwaad als het gaat probeer ik mij, vastklampend aan het drijvende stukken van het wrak, al kronkelend voort te bewegen, af en toe pauserend om naar lucht te happen en op adem te komen. Ik bots tegen lijken die rondrijven, soms gedeeltelijk verkoold, die net onder de waterspiegel drijven. Of bruut afgerukte ledematen, gestold in hun laatste beweging, die mijn doorweekte lichaam teder strelen en in de zee zwerven op zoek naar een definitieve rustplaats. Het kabbelende water klotst tegen mijn keel. Door het verraderlijk rustige ritme van de deining dreig ik weg te zakken. Ten koste

van alles moet ik me hier tegen verzetten anders kom ik in het vacuüm terecht, een nog nauwelijks van de dood te onderscheiden toestand.

BLUE SKY M. III

Sweat runs down our faces and drips onto our ragged gray shirts. The smell of our sodden clothes attracts bugs that hover over and follow us wherever we go. We beat them away with banana leaves hastily grabbed from the jungle floor. They tumble down onto the leaf-covered soil making a tapping noise as they hit the ground.

Without being noticed we reach the edge of the forest where we seem to break through an invisible barrier. A pandemonium of noises breaks loose. The jungle vibrates. There is not a leaf, not a tree that is not teeming with invisible life. Brightly colored flowers spread their heady fragrance that contrasts sharply with the smell of antiseptic soap. The residue of which surrounds our bodies and sticks to our skin. The bright petals almost collapse under the weight of water droplets falling down from the treetops. A bright green frog sits motionless, watching us with his bulging eyes as if he realizes what we are not yet conscious of. Unnoticed the soil has become soggy and it is almost impossible to lift our feet in the sticky mud. We realize that if there is mud, there must be water nearby, or even a river. If we are able to reach the stream we might survive. We can follow it downstream until we reach a village or a port.

We continue through the misty forest, slowly plowing through the muddy ground while shaking the leeches off our skin. 'When we reach the river we'll be saved,' I explain to my brother in an effort to give him hope. With loud coughing he replies that he can hardly breathe anymore, it's as if he were inhaling steam instead of air, the vapor slowly filling his lungs. At times it seems I detect an impression of a lit landscape behind the semi-darkness of the undergrowth, as if we've almost arrived, only to discover continuing variations of the same impenetrable dark jungle. A slight smell of cocoa mingles with the foggy atmosphere. We drag ourselves in the direction of the sensed cocoa scent and indeed it becomes sharper and heavier. It seems we finally enter a more civilized world. With every step the evidence increases. Occasionally we hear rifle-shots as well as airplanes flying over, barely hitting the treetops from which the deafening screams of monkeys and birds emerge. I can hardly hold my head erect from the necessity of constantly scouring the ground for potential dangers and perhaps the association of hot chocolate with skating and cold has made me dopey as well. 'My frozen body melts!' my brother whispers suddenly as if we share the same thoughts. 'The chocolate hardens,' it echoes in my head. My pants are swaying around my legs like wet rags making a sucking sound with every step. We stumble on relentlessly, my brother in front. A butterfly lands on his shoulder, it's as if for some mysterious reason he no longer can ascend and for hours he travels

with us. I imagine him as a guardian angel protecting us from unforeseen disaster.

'Look there, there,' my brother whispers. They loom up as shadows, still far away but clearly visible. 'You're right, we cannot be far from civilization,' I announce encouragingly while pulling and yanking in an attempt to hoist him upright. The butterfly has now left his shoulder and vanishes in an instant as if he'd dissolved in the vapor. Could this be an omen? Eventually we reach the fields and later as dusk descends, we arrive in a minuscule harbor. It resembles a little bay, where some fishing boats, lying as half dead fish stranded between the water and the small beach, move slowly with the rippling of the waves. A heady aroma of cloves and mace fills the air. Further from the coast, behind the little harbor, the dark silhouette of an enormous warship, draws our attention. This could be the ship that can bring us home. We have to spend the night on the wharf until we will be able the following morning to investigate the possibility of coming aboard. My brother, totally exhausted, collapses against some cocoa bales and immediately closes his eyes.

As we approach the ship, we hear soft moaning coming from the open portholes. Everyone clings desperately onto the edge of the little boat that swings back and forth in the swirling jet black waves. We sit shoulder to shoulder in the cramped boat. I listen intently, trying to determine the source of the moaning until, as we approach the warship and are only a few meters away from the enormous bough, the war-correspondent, in a commanding tone, begins to urgently advise us to leave the boat and the country as soon as possible, preferably the same night, while the darkness still offers the advantage of not being seen. 'The front, to the extent that we can speak of an orderly front because it is in fact no more than a bunch of wildly shooting rebels, a murderous gang, so to speak, is no more than a few kilometers away and there are snipers active on the roads and in the villages,' the correspondent states decisively, unhampered by fear or doubt. 'That ship of you will never leave these waters and if it does leave, it will never arrive,' he adds. 'And be aware that there are booby-traps everywhere.' 'With a bit of luck we might reach the airport and if we're fortunate perhaps I arrange something there.' A somewhat timid man, who still had not said anything but appeared to be an actor, proclaimed that the opinion of the reporter could well be a trap that we should totally ignore. With his red-faced head dripping with sweat, he started reciting an undoubtedly famous death scene. People could not suppress a timid giggle. With retching cries and groaning in pain he eventually collapsed with a dramatic, contorted face after which he remained supposedly lifeless. If the reality in which we found ourselves were not so desperate we probably all would have exploded in laughter.

'We have to leave him,' shouted my brother in panic, we have no time to lose!' 'We are racing towards an unknown end I fear.' The ivory white, almost luminous linen suit of the journalist, leads me through the inky blackness of the night. I can just barely keep pace

with him while behind me my heavily breathing brother clutches my shirt tightly. The three of us are soaked through. The loud sucking sound of the mud under our feet rises above the constant chatter of the jungle and the occasional crack of distant rifle fire. I constantly slap insects from my skin where they splatter like ripe berries on the jungle floor. At the break of day, completely spent, we finally reach the airport.

The airport has one barrack, and one runway used for take-offs as well as landings and something resembling an improvised control tower. It sits in a cleared area of the jungle. Further away I discern a second, partly destroyed bamboo supported watchtower. Around this structure a large, screaming, paper-waving crowd is assailing and threatening the presumed head of the airfield. The dilapidated aircraft is already waiting with the engines roaring. Despite the fact that we must have been noticed by the pilot the swelling sound of the engines suggests an imminent departure. The noise and warm dust blowing up from the propellers causes even more panic among the group. Finally, after a fierce tussle in our ragged, sweaty, mud-covered clothes we manage to enter the plane which takes off immediately. The people who were already present in the plane's belly gaze at us blankly. The plane has no interior. From the tail to the cockpit is one empty tube. The ramshackle hull seems held together by thousands of ill-fitting rivets which rattle with the rhythm of the pounding and vibrating machine.

It is not much more than a big metal cylinder that has swollen beyond its own limits, crammed full with a cargo of frightened people with but one goal: to abandon this spot as soon as possible, to escape this terrifying place. The plane trembles and shakes as a 19th century stagecoach chasing time over a bumpy forest path strewn with boulders. Without the occasional plunging and rising of the craft, I would think we were still on the ground in a bumper car at the local carnival. With each downdraft the pilot looked back triumphantly, an unexpected maneuver from such a thick bull's neck, gazing over his broken Ray-Ban's, as if expecting applause. The open window of the cockpit threatened to suck his billowing blond locks like a lonely scalp right out of the plane. The evacuees, packed onto benches or squatting on the ground clutched each other desperately to avoid being flung through the air. The hypnotizing, rhythmic roar of the engines providing the only sense of reassurance. We fly so slowly and low over the suddenly materializing hilltops that the pilot, straining on the control stick is barely able to maneuver his way through the treetops and avoid crashing. 'Crashing is for suckers,' he shouts. None of the passengers, paralyzed by fear, says a word. I also sit cramped on the aluminum floor, the rivets pressing into my emaciated flesh with each wave of turbulence. Even the excited cries of the children are hushed. Occasionally brightly colored birds startled by the roaring motors skim past the windows of the plane. A sudden sharp rustling against the bottom of the aircraft awakens me from my stupor. The noise of the branches against the hull is so terrifying that I scream in terror to the phlegmatic pilot: 'God damn it man,

pull up!' But he turns around, shrugs, raises his eyebrows and bursts out in laughter. A few moments later the plane tilts as we tumble over each other, for a split second we are weightless.

Almost simultaneous a fireball moves from the front to the back of the plane. I sprawl over a red-haired woman who quickly grabs her child and clutches it tightly in her arms. A second ago she was still figuring in my imagination but now she lies motionless against me. And then, nothing..... She leans dead still against me while we slowly drift left and right. Dead silence, a moment of nothingness. I can detect the scent of her body through the kerosene drenched air while the plane now slowly rocks back and forth. Waves lapping against the rear of the aircraft. Lukewarm water begins to seep inside. Rippling water surrounds us mixed with fat and kerosene, blood and scattered papers, already rising to halfway in the cabin. The first survivors that are able to move begin to crawl from the ruptured hull into the water. Zombies in the last rays of the sun desperately attempting to salvage their very lives. In the scarcely illuminated distance a confusion of islands looms at the horizon, an archipelago that could be our salvation but first I have to extricate myself from this wreck before night falls for then we will surely be lost. In one way or another I have to reach one of the islands as quickly as possible. But they seem so impossibly far away. Somehow in the midst of the carnage, clinging to bits of wreckage, I keep my self afloat and manage to move forward, occasionally pausing to catch my breath and to gasp for air. I bump into corpses floating around me, some partially burned black, drifting just under the surface. Now and then I accidentally bump against brutally severed limbs, frozen in a final gesture, tenderly caressing my own drenched body as they drift out to the sea in search of a final resting place. The water sloshes against my throat. The deceptively peaceful rhythm of the waves threatens to immerse me. With every fiber of my being I must resist and avoid being sucked down into the vacuum, a state of being nearly indistinguishable from death.